ROZSUDOK SÚDNEHO DVORA (veľká komora)
zo 17. januára 2006 *

Vo veci C-1/04,

ktorej predmetom je návrh na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 234 ES, podaný rozhodnutím Bundesgerichtshof (Nemecko) z 27. novembra 2003 a doručený Súdnemu dvoru 2. januára 2004, ktorý súvisí s konaním:

Susanne Staubitz-Schreiber,

SÚDNY DVOR (veľká komora),

v zložení: predseda V. Skouris, predsedovia komôr P. Jann, C. W. A. Timmermans, A. Rosas a J. Malenovský, sudcovia A. La Pergola, J.-P. Puissochet (spravodajca), R. Schintgen, N. Colneric, S. von Bahr, J. Klučka, U. Lõhmus a E. Levits,

generálny advokát: D. Ruiz-Jarabo Colomer,
tajomník: R. Grass,

* Jazyk konania: nemčina.

so zreteľom na písomné pripomienky, ktoré predložili:

— nemecká vláda, v zastúpení: A. Tiemann, splnomocnená zástupkyňa,

— holandská vláda, v zastúpení: H.-G. Sevenster a N. A. J. Bel, splnomocnení zástupcovia,

— Komisia Európskych spoločenstiev, v zastúpení: S. Grünheid a A.-M. Rouchaud-Joët, splnomocnené zástupkyne,

po vypočutí návrhov generálneho advokáta na pojednávaní 6. septembra 2005,

vyhlásil tento

Rozsudok

1 Návrh na začatie prejudiciálneho konania sa týka výkladu článku 3 ods. 1 nariadenia Rady (ES) č. 1346/2000 z 29. mája 2000 o konkurznom konaní (Ú. v. ES L 160, s. 1; Mim. vyd. 19/001, s. 191, ďalej len „nariadenie").

2 Tento návrh bol podaný v rámci konania o dovolaní, ktoré na Bundesgerichtshof podala pani Staubitzová-Schreiberová (ďalej len „žalobkyňa vo veci samej") po tom, čo jej návrh na začatie konkurzného konania („Insolvenzverfahren") zamietol postupne Amtsgericht Insolvenzgericht Wuppertal a v konaní o odvolaní Landgericht Wuppertal.

Právny rámec

3 Nariadenie podľa svojich odôvodnení č. 4 a 6 definuje pravidlá súdnej právomoci na začatie konkurzného konania s cezhraničnými účinkami, ako aj na rozsudky, ktoré sú vynesené priamo na jeho základe a sú s takýmto konaním úzko späté. Obsahuje takisto ustanovenia o uznávaní takých rozsudkov a o príslušnom práve, a jeho cieľom je najmä zabrániť podnetom, ktoré by účastníkov konania viedli k tomu, aby majetok alebo súdne konania prenášali z jedného členského štátu do druhého v snahe získať výhodnejšie právne postavenie.

4 Z odôvodnenia č. 12 nariadenia vyplýva, že stanovuje začatie hlavného konkurzného konania v členskom štáte, v ktorom má dlžník centrum hlavných záujmov. Takéto konanie má univerzálny rozsah a jeho cieľom je obsiahnuť v zásade všetok majetok dlžníka, s výnimkou najmä začatia súbežných vedľajších konaní v členskom štáte alebo členských štátoch, kde má dlžník podnik, ktorých účinky sú obmedzené na majetok nachádzajúci sa na území tohto štátu alebo týchto štátov.

5 Nariadenie sa podľa svojho článku 1 ods. 1 vzťahuje s výnimkou osobitných prípadov vymenovaných v odseku 2 tohto článku „na kolektívne konkurzné konania, pri ktorých ide o čiastočné alebo úplné zbavenie majetku dlžníka a vymenovanie likvidátora".

6 Podľa článku 2 nariadenia:

„a) ‚konkurzné konania' znamená kolektívne konania uvedené v článku 1 ods. 1. Zoznam týchto konaní je uvedený v prílohe A;

...

d) ‚súd' znamená súdny orgán alebo akýkoľvek iný príslušný orgán členského štátu, ktorý má právomoc začať konkurzné konanie alebo prijímať rozhodnutia v priebehu takéhoto konania;

e) ‚rozsudok' v spojitosti so začatím konkurzného konania alebo vymenovaním likvidátora okrem iného znamená aj rozhodnutie akéhokoľvek splnomocneného súdu o začatí takéhoto konania alebo vymenovaní likvidátora;

f) ‚čas začatia konania' znamená čas, kedy súdne rozhodnutie o začatí konania nadobudne účinnosť bez ohľadu na to, či ide o konečné rozhodnutie, alebo nie;

..."

7 Článok 3 nariadenia stanovuje vo vzťahu k medzinárodnej súdnej právomoci tieto pravidlá:

„1. Právomoc na začatie konkurzných konaní majú súdy členského štátu, na ktorého území sa nachádza centrum hlavných záujmov dlžníka. Pri obchodných spoločnostiach a u právnických osôb sa v prípade neprítomnosti dôkazu o opaku za centrum hlavných záujmov považuje miesto, kde majú svoje registrované sídlo.

2. Ak sa centrum hlavných záujmov dlžníka nachádza na území niektorého členského štátu, súdy iného členského štátu majú právomoc začať konkurzné konanie proti tomuto dlžníkovi len vtedy, ak má na území tohto iného členského štátu nejaký podnik. Účinky takéhoto konania sú obmedzené na majetok dlžníka nachádzajúci sa na území tohto členského štátu.

3. Ak bolo začaté konkurzné konanie podľa odseku 1, akékoľvek konanie začaté neskôr podľa odseku 2 bude vedľajším konaním. Takéto vedľajšie konania musia byť likvidačnými konaniami.

4. Územné konkurzné konania spomenuté v odseku 2 sa môžu začať pred začatím hlavného konkurzného konania v súlade s odsekom 1 len v prípade, že:

a) konkurzné konanie podľa odseku 1 nemožno začať pre podmienky stanovené zákonom členského štátu, na ktorého území sa nachádza centrum hlavných záujmov dlžníka;

alebo

b) o začatie územného konkurzného konania požiada veriteľ, ktorého zvyčajné miesto pobytu, trvalé bydlisko alebo sídlo sa nachádza v členskom štáte, na území ktorého sa podnik nachádza, resp. ktorého nárok vznikne v dôsledku činnosti tohto podniku."

8 Článok 4 ods. 1 nariadenia uvádza, že konkurzné konania a ich účinky sa riadia „právom členského štátu, na území ktorého sa toto konanie začne [začalo — *neoficiálny preklad*]; tento štát sa ďalej označuje ako ‚štát, v ktorom sa konanie začne [začalo — *neoficiálny preklad*]'". V článkoch 5 až 15 nariadenia sú však ustanovené viaceré výnimky z práva štátu, v ktorom sa konanie začalo.

9 Podľa článku 16 ods. 1 nariadenia „každé súdne rozhodnutie o začatí konkurzného konania vynesené súdom členského štátu, ktorý má právomoc podľa článku 3, sa uznáva vo všetkých ostatných členských štátoch od chvíle, keď nadobudne účinnosť v štáte, v ktorom sa konanie začne [začalo — *neoficiálny preklad*]. Toto pravidlo platí aj v prípade, že z dôvodu spôsobilosti dlžníka sa konkurzné konanie proti nemu nemôže začať v iných členských štátoch".

10 Podľa článku 17 ods. 1 nariadenia „súdne rozhodnutie o začatí konania uvedeného v článku 3 ods. 1 má bez akýchkoľvek ďalších formálnych požiadaviek rovnaké účinky v akomkoľvek inom členskom štáte, ako podľa práva štátu, v ktorom sa konanie začne [začalo — *neoficiálny preklad*], ak toto nariadenie nestanovuje inak, a pokiaľ sa v tomto inom členskom štáte nezačne konanie uvedené v článku 3 ods. 2".

11 Článok 38 nariadenia stanovuje, že „ak súd členského štátu, ktorý má právomoc podľa článku 3 ods. 1, vymenuje predbežného správcu, aby zabezpečil ochranu majetku dlžníka, tento predbežný správca je oprávnený požiadať o akékoľvek opatrenia potrebné na zabezpečenie a ochranu majetku dlžníka umiestnených [umiestneného — *neoficiálny preklad*] v inom členskom štáte, na základe práva tohto štátu a po dobu trvajúcu od podania žiadosti o začatie konkurzného konania až do vydania rozhodnutia o začatí tohto konania".

12 Medzi prechodnými ustanoveniami článok 43 nariadenia uvádza pod nadpisom „Časová platnosť [pôsobnosť — *neoficiálny preklad*]":

„Ustanovenia tohto nariadenia platia [sa uplatňujú — *neoficiálny preklad*] len pre [na — *neoficiálny preklad*] konkurzné konania začaté potom, ako nadobudne účinnosť. Úkony dlžníka uskutočnené pred nadobudnutím účinnosti tohto nariadenia sa budú naďalej riadiť právom, ktorým sa riadili v čase ich uskutočnenia."

13 Článok 44 nariadenia takisto stanovuje pod nadpisom „Vzťahy k dohovorom":

„1. Po nadobudnutí účinnosti toto nariadenie v otázkach v ňom uvedených vo vzťahoch medzi členskými štátmi nahrádza dohovory medzi dvomi a viacerými členskými štátmi...

2. Dohovory uvedené v odseku 1 sú naďalej účinné vo vzťahu ku konaniam začatým pred nadobudnutím platnosti tohto nariadenia.

..."

14 Nariadenie podľa svojho článku 47 nadobudlo účinnosť 31. mája 2002. Jeho príloha A uvádza „Insolvenzverfahren" podľa nemeckého práva ako konkurzné konanie uvedené v článku 2 písm. a) tohto nariadenia.

Spor vo veci samej a prejudiciálna otázka

15 Žalobkyňa vo veci samej bývala v Nemecku, kde prevádzkovala živnosť obchodovanie s telekomunikačnými prístrojmi a príslušenstvom. Túto živnosť prestala prevádzkovať v priebehu roka 2001 a 6. decembra 2001 podala na Amtsgericht-Insolvenzgericht Wuppertal návrh na začatie konkurzného konania týkajúceho sa jej majetku. Dňa 1. apríla 2002 premiestnila svoje bydlisko do Španielska s cieľom žiť tam a pracovať.

16 Tento súd uznesením z 10. apríla 2002 návrh na začatie konkurzného konania zamietol pre nedostatok majetku. Odvolanie, ktoré žalobkyňa vo veci samej podala proti tomuto uzneseniu, Landgericht Wuppertal uzneseniami zo 14. augusta 2002 a z 15. októbra 2003 zamietol z dôvodu, že nemecké súdy nemajú podľa článku 3 ods. 1 nariadenia právomoc na začatie konkurzného konania, keďže centrum hlavných záujmov žalobkyne vo veci samej sa nachádza v Španielsku.

17 Žalobkyňa vo veci samej podala dovolanie na Bundesgerichtshof s cieľom dosiahnuť zrušenie vyššie spomínaných uznesení a vrátenie veci na Landgericht Wuppertal. Tvrdí, že medzinárodná súdna právomoc by sa mala skúmať so zreteľom na situáciu v čase podania návrhu na začatie konkurzného konania, v prejednávanej veci teda so zohľadnením jej trvalého pobytu v Nemecku v decembri 2001.

18 Vnútroštátny súd na úvod uvádza, že vec, v ktorej začal meritórne konať, spadá do rozsahu pôsobnosti nariadenia v súlade s jeho článkami 43 a 44 ods. 2, keďže pred nadobudnutím účinnosti uvedeného nariadenia 31. mája 2002 nebolo vydané žiadne kladné rozhodnutie o začatí konkurzného konania.

19 Uvedený súd ďalej poznamenáva, že žalobkyňa vo veci samej premiestnila centrum svojich hlavných záujmov do Španielska po tom, čo podala v Nemecku návrh na začatie konkurzného konania, ale pred tým, ako sa také konanie začalo a malo účinky podľa nemeckej právnej úpravy.

20 V tomto kontexte Bundesgerichtshof rozhodol prerušiť konanie a položiť Súdnemu dvoru túto prejudiciálnu otázku:

„Má súd členského štátu, na ktorý bol podaný návrh na začatie konkurzného konania, naďalej právomoc na začatie uvedeného konania, pokiaľ dlžník premiestni centrum svojich hlavných záujmov na územie iného členského štátu po podaní návrhu, ale pred začatím konania, alebo nadobúda právomoc súd tohto iného členského štátu?“

O prejudiciálnej otázke

21 Článok 43 prvá veta nariadenia stanovuje zásadu, ktorou sa riadia podmienky časovej pôsobnosti uvedeného nariadenia. Toto ustanovenie sa má vykladať v tom zmysle, že sa uplatňuje vtedy, ak nebolo vydané žiadne rozhodnutie o začatí konkurzného konania pred nadobudnutím jeho účinnosti 31. mája 2002, aj keď

podanie návrhu na začatie konania je skoršieho dáta. Situácia v prejednávanom prípade je práve taká, keďže žalobkyňa vo veci samej podala návrh 6. decembra 2001 a pred 31. májom 2002 nebolo vydané žiadne rozhodnutie o začatí konkurzného konania.

22 Z toho plynie, že vo veci samej musí vnútroštátny súd posúdiť svoju právomoc so zreteľom na článok 3 ods. 1 nariadenia.

23 Toto ustanovenie, ktoré stanovuje, že právomoc na začatie konkurzného konania majú súdy členského štátu, na ktorého území sa nachádza centrum hlavných záujmov dlžníka, nespresňuje, či súd, ktorý začal pôvodne konať, má naďalej právomoc, pokiaľ dlžník premiestnil centrum svojich hlavných záujmov po podaní návrhu na začatie konania, ale pred vydaním rozhodnutia o začatí konania.

24 Prenos právomoci súdu, ktorý začal pôvodne konať, na súd iného členského štátu na tomto základe by však bol v rozpore s cieľmi, ktoré nariadenie sleduje.

25 Zákonodarca Spoločenstva totiž v jeho odôvodnení č. 4 pripomína svoj zámer zabrániť podnetom, ktoré by účastníkov konania viedli k tomu, aby majetok alebo súdne konania prenášali z jedného členského štátu do druhého v snahe získať výhodnejšie právne postavenie. Tento cieľ by sa nedosiahol, ak by dlžník mohol premiestniť centrum svojich hlavných záujmov do iného členského štátu medzi podaním návrhu na začatie konania a vydaním rozhodnutia o začatí konania, a týmto spôsobom určiť právomoc súdu, ako aj príslušné právo.

26 Takýto prenos právomoci by bol takisto v rozpore s cieľom pripomínaným v odôvodneniach č. 2 a 8 nariadenia, účinného a efektívneho fungovania cezhraničných konaní v tom, že by nútil veriteľov neustále nasledovať dlžníka tam, kde by uznal za vhodné sa viac alebo menej definitívne usadiť, a v praxi by sa mohol často prejavovať v predĺžení konania.

27 Zachovanie právomoci súdu, ktorý začal konať ako prvý, navyše zabezpečuje väčšiu právnu istotu veriteľov, ktorí hodnotili riziká preberané v prípade platobnej neschopnosti dlžníka so zreteľom na umiestnenie centra jeho hlavných záujmov v čase, keď s ním vstupovali do právnych vzťahov.

28 Univerzálny rozsah hlavného konkurzného konania, začatie vedľajších konaní v prípade potreby, ako aj oprávnenie predbežného správcu vymenovaného súdom, ktorý začal pôvodne konať, požiadať o opatrenia potrebné na zabezpečenie a ochranu majetku dlžníka umiestneného v inom členskom štáte, predstavujú okrem toho významné záruky pre veriteľov, ktoré umožňujú zabezpečiť väčšie pokrytie majetku dlžníka, najmä pokiaľ premiestnil centrum svojich hlavných záujmov po podaní návrhu na začatie konania, ale pred rozhodnutím o začatí konania.

29 Vnútroštátnemu súdu teda treba odpovedať tak, že článok 3 ods. 1 nariadenia sa má vykladať v tom zmysle, že súd členského štátu, na ktorého území sa nachádza centrum hlavných záujmov dlžníka v čase podania návrhu na začatie konkurzného konania dlžníkom, má naďalej právomoc na začatie uvedeného konania, pokiaľ uvedený dlžník premiestni centrum svojich hlavných záujmov na územie iného členského štátu po podaní návrhu, ale pred rozhodnutím o začatí konania.

O trovách

30 Vzhľadom na to, že konanie pred Súdnym dvorom má vo vzťahu k účastníkom konania vo veci samej incidenčný charakter a bolo začaté v súvislosti s prekážkou postupu v konaní pred vnútroštátnym súdom, o trovách konania rozhodne tento vnútroštátny súd. Iné trovy konania, ktoré vznikli v súvislosti s predložením pripomienok Súdnemu dvoru a nie sú trovami uvedených účastníkov konania, nemôžu byť nahradené.

Z týchto dôvodov Súdny dvor (veľká komora) rozhodol takto:

Článok 3 ods. 1 nariadenia Rady (ES) č. 1346/2000 z 29. mája 2000 o konkurznom konaní sa má vykladať v tom zmysle, že súd členského štátu, na ktorého území sa nachádza centrum hlavných záujmov dlžníka v čase podania návrhu na začatie konkurzného konania dlžníkom, má naďalej právomoc na začatie uvedeného konania, pokiaľ uvedený dlžník premiestni centrum svojich hlavných záujmov na územie iného členského štátu po podaní návrhu, ale pred rozhodnutím o začatí konania.

Podpisy